

بررسی عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از دیدگاه اعضای هیأت مدیره و مسئولین آن

مهناز محسنی*، امید علی‌پور**

دریافت: ۹۳/۱۰/۰۷

پذیرش: ۹۳/۱۲/۰۳

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از دیدگاه اعضای هیأت مدیره و مسئولین شاخه‌های استانی این انجمن است.

روش‌شناسی: روش پژوهش حاضر مطالعه آمیخته (ترکیبی) است که در بخش کمی از پرسشنامه چند گزینه‌ای و در بخش کیفی از سؤالات تشریحی (باز پاسخ) استفاده شده است. گروه مورد مطالعه، اعضای هیأت مدیره انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه‌های استانی آن است. از ۵۵ نفر عضو این گروه، ۲۸ نفر به پرسشنامه الکترونیکی پاسخ دادند. داده‌های گردآوری شده در بخش کمی از طریق پرسشنامه محقق ساخته گردآوری و بر اساس آمار توصیفی تحلیل شده است. پس از آن در بخش کیفی داده‌های مورد نیاز از طریق پاسخ‌های تشریحی جامعه پژوهش با رویکرد کیفی تحلیل شده‌اند.

یافته‌ها: نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که عملکرد انجمن در برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌ها، ارتباط با خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها، وبسایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی خیلی خوب و خوب ارزیابی شده است. ارتباط با اساتید، دانشجویان و فعالان این رشته، ارتباط با مسئولین، ارتباط با کتابخانه‌ها، معرفی و تقدیر از پیشکسوتان رشته، گسترش شاخه‌های استانی و... در حد متوسط و ارتباط با شاخه‌های استانی، تعامل با سایر رشته‌ها و حرفه‌ها، ارتباط و شناساندن مفاهیم و کارکردهای رشته به جامعه، امکانات، تسهیلات و حمایت‌های ارائه شده توسط انجمن به اعضای خود، حل مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته، درآمدزایی و... نیز در حد ضعیف ارزیابی شد.

نتیجه‌گیری: علی‌رغم محاسن ذکر شده، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی دارای نقاط ضعف و مشکلات زیادی است که باید در رفع آنها کوشید. عدم تلاش در رفع این مشکلات، موجودیت انجمن را با چالش جدی مواجه می‌کند.

واژه‌های کلیدی: انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، عملکرد، سنجش کارآیی.

* مربی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه پیام نور تهران؛ Mahnaz.mohseniii@gmail.com

** کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان؛ Alipour.omid@gmail.com (نویسنده مسئول)

مقدمه

شرقی، خراسان، خوزستان، کرمان، گیلان، مازنداران، قم، یزد، کرمانشاه، اصفهان و فارس.

انجمن‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی نقشی حیاتی در توسعه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی ایفا می‌کنند. این انجمن‌ها در بعضی از کشورهای پیشرفته نظیر آمریکا، انگلیس و استرالیا به‌خوبی توانسته‌اند جایگاه خود را توسعه داده و نقش و وظایف اجتماعی، حرفه‌ای و علمی خود را بدرستی انجام دهند. حال آن‌که به‌نظر می‌رسد متأسفانه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در رسیدن به اهداف خود، با مشکلاتی دست به‌گریبان است و از کمبودهایی رنج می‌برد. این مقاله بر آن است که نظر متولیان امر، یعنی اعضای هیأت مدیره و مسئولین کمیته‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه‌های استانی آن را درباره عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی و شاخه‌های استانی آن جویا شود تا از این رهگذر بتوان نقاط قوت و ضعف را شناخته و در تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف کوشید.

مرور پیشینه پژوهش نیز نشان می‌دهد که موضوع بررسی انجمن‌های مختلف علمی و حرفه‌ای، مورد توجه پژوهشگران بوده است. مثلاً: تیموری (۱۳۷۸) در نوشته خود به بررسی مشکلات انجمن‌های اولیا و مربیان مدارس و ارائه راهکارهای ممکن پرداخته است. وی عدم مشارکت اولیا، تقابل اعضای انجمن با معلم، عدم فعال بودن انجمن‌های اولیا و مربیان، ناشناخته ماندن انجمن برای مردم، فرمایشی و تشریفاتی بودن انجمن و رفع مسئولیت، داشتن ساختار ناهمگون، انجمن کانونی برای جمع‌آوری پول را از جمله مشکلات انجمن‌های اولیا و مربیان می‌داند.

شجاع، قهفرخی و صراف (۱۳۸۶) در پژوهش خود به بررسی وضعیت موجود، چالش‌ها و موانع فراروی انجمن‌های ورزشی دانشجویی دانشگاه فردوسی مشهد پرداختند که با روش توصیفی و با استفاده از پرسشنامه صورت گرفت. نتایج نشان داد: ۷۹ درصد دانشجویان به اهمیت انجمن ورزشی و تأثیر مثبت آن برای دانشگاه آگاه هستند. تنها ۴۲/۱ درصد دانشجویان نسبت به ماهیت انجمن ورزشی و فعالیت‌های آن آگاهی مشخصی دارند. حضور در انجمن ورزشی باعث توسعه تفکر کار گروهی در ۶۳/۲ درصد دانشجویان شده است.

انجمن‌های علمی نهادهایی غیرانتفاعی و غیردولتی‌اند که از طریق گردهمایی داوطلبانه متخصصان یک رشته علمی به فعالیت در زمینه تولید و اشتراک دانش تخصصی می‌پردازند. انجمن‌ها معمولاً نقش راهبردی، نظارت و هماهنگی میان متولیان امور آموزشی و پژوهشی رشته‌های علمی را بر عهده دارند. فعالیت در این انجمن‌ها اغلب داوطلبانه است و بودجه آنها از طریق عضویت و کمک نهادهای دولتی و غیردولتی تامین می‌شود. نمادهای اصلی فعالیت آنها در تدوین برنامه‌های راهبردی، برگزاری سمینارهای علمی، انتشار نشریات تخصصی و پاسخ کارشناسانه به رخدادهای روز هر رشته متجلی می‌شود (منصوریان، ۱۳۹۰).

مشارکت اجتماعی و عضویت در سازمان‌های غیردولتی، ابزار تحقق جامعه مدنی شمرده می‌شوند. انجمن‌های حرفه‌ای یکی از جلوه‌های این مشارکت هستند که در جهت تحقق بخشیدن به خواست‌های گروهی از افراد که در زمینه‌ای خاص دارای آرمان‌ها، علاقه‌ها و منافع مشترکی می‌باشند، شکل می‌گیرند (وفا نواد، ۱۳۸۲).

انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران به استناد مصوبه دویست و شصت و دومین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی و آئین‌نامه اجرایی آن تشکیل شده است. این انجمن به‌منظور پاسخ به نیازهای اعضای این حرفه، یعنی کتابداران، دانشجویان و نیز اعضای هیأت علمی تأسیس شده است. بدین منظور، این انجمن هدف‌های متنوع و در عین حال کلانی را برای فعالیت‌های خود در نظر گرفته است. به‌طور کلی، هدف عمده انجمن ارتقاء جایگاه حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی در جامعه و فراهم ساختن بستر مناسب برای رشد علمی و حرفه‌ای کتابداران و اطلاع‌رسانان و دست‌اندرکاران این رشته در سطح کشور می‌باشد. در حال حاضر انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران دارای هشت کمیته: آموزش، انتشارات، برنامه‌ریزی و ارزشیابی، تخصصی، پژوهش، روابط عمومی، عضویت و همایش‌ها است (انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران). همچنین انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران دارای یازده شاخه استانی است که عبارتند از: آذربایجان

کاوویا^۱ (۲۰۰۲) به بررسی مشکلات انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی اوگاندا پرداخته است.

پیویکی^۲ (۲۰۰۶) در پژوهش خود به بررسی نقش چهار انجمن کتابداری فنلاند که توسط کتابخانه ملی آن کشور تأسیس شده‌اند، پرداخت. نتایج نشان داد انجمن‌هایی که دارای ارتباط با طرح‌های ملی و بین‌المللی هستند در مقایسه با انجمن‌هایی که چنین وضعیتی را ندارند، موفق‌ترند.

گاروی^۳ (۲۰۰۶) در پژوهش خود به آینده انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی نیوزلند می‌پردازد. در این پژوهش به تاریخچه و فعالیت‌های این انجمن پرداخته شده است. نتایج نشان داد: در سال ۲۰۰۳ انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی نیوزلند با توجه به نقش افراد، طرح استراتژیک خود را مورد بازبینی قرار داد. کاهش عضویت افراد در انجمن‌ها، نشان‌دهنده کاهش علاقه آنان در فعالیت‌های انجمنی است. این پژوهش پیشنهادهایی برای حل این مشکل ارائه می‌دهد.

ماریانا^۴ (۲۰۰۸) در پژوهش خود که با روش ترکیبی انجام گرفت به بررسی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی بریتانیا پرداخت. بدین صورت که ۵۰ وب‌سایت مورد بررسی و با ۱۳ نماینده انجمن نیز مصاحبه صورت گرفت. نتایج نشان داد رشد اعضا در بین سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۷ وضعیت خوبی داشته است. مهم‌ترین مشکلات نیز: حفظ و جذب اعضا، تولید و یا جذب منابع مالی، حفظ اطلاعات بروز، ایجاد معیار و استاندارد سازی و توسعه سیاست‌های اطلاعات و استراتژی بیان شدند.

خان و بهاتی^۵ (۲۰۱۴) در پژوهش خود به بررسی مسائل حرفه‌ای و چالش‌های انجمن کتابداری پاکستان از دیدگاه اعضای این انجمن پرداختند. نتایج نشان داد انجمن کتابداری پاکستان باید نقشی فعال‌تر در جامعه علمی ایفا کند. کمبود بودجه کتابخانه‌ها، زیرساخت‌های ملی ضعیف، اتوماسیون و دیجیتالی شدن کتابخانه‌ها و توسعه استاندارد کتابخانه‌ها از جمله مشکلات موجود در این زمینه بیان شده است. اعضای انجمن کتابداری پیشنهاد کرده‌اند که انجمن باید نقش فعال‌تری

مهم‌ترین مشکلات و چالش‌های ورزشی از دیدگاه آنان به ترتیب: کمبود منابع مالی، نبود امکانات و شرایط لازم، بی‌توجهی مسئولین و متولیان ورزش دانشگاه و نبود نظارت و کنترل مناسب است.

حقیقی، فتاحی و آزاد (۱۳۸۵) در پژوهش خود به بررسی عملکرد و نقش انجمن کتابداری ایران از دیدگاه اعضای آن، بر مبنای چهار شاخص هویت، انسجام، مشروعیت و مقبولیت درونی پرداختند. نتایج نشان داد انجمن در این زمینه‌ها، موفقیت نسبی داشته است. همچنین، مشخص گردید که بین آرای اعضای پیوسته، وابسته و دانشجویی درباره عملکرد انجمن تفاوت محسوسی وجود ندارد و با بهبود عملکرد انجمن در سه شاخص نخست، مقبولیت درونی انجمن افزایش می‌یابد.

زرساز، پازوکی و آزادی (۱۳۸۸) در پژوهش خود به ارزیابی جایگاه و عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در فرایند آموزش غیررسمی کتابداران و اطلاع‌رسانان ساکن استان‌های تهران و خراسان با استفاده از روش پیمایشی پرداختند. نتایج نشان داد: از نظر اعضا، انجمن عملکرد موفقی در برگزاری برنامه‌های آموزشی غیررسمی برای کتابداران داشته است. آزمون T نشان داد که جز در دو عامل، تفاوت معناداری میان میانگین نمرات کتابداران تهرانی و خراسانی وجود ندارد.

از مقالات پژوهشی که بگذریم، یادداشت‌های خوبی نیز در این زمینه منتشر شده که به دلیل جلوگیری از اطاله کلام، تنها به ذکر مشخصات کتابشناختی آنها بسنده می‌شود: فتاحی (۱۳۸۹) و (۱۳۹۳) در خبرگزاری لیزنا به انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی، ارتقای جایگاه آن و عدم مشارکت پایین اعضا در آن پرداخته‌اند. یادداشت‌های خوبی در ویژه‌نامه نشریه الکترونیکی شناسه راجع به انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران منتشر شده که می‌توان به پازوکی (۱۳۹۳)، ریسمانباف (۱۳۹۳)، بگلو (۱۳۹۳) و صابری و معرفت (۱۳۹۳) اشاره کرد. گزارش نشست درباره همایش‌های ماهانه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران نیز در کتاب ماه کلیات (۱۳۸۶) منتشر شده است.

در پژوهش‌های صورت گرفته در خارج از کشور نیز:

1. Kawooya
2. Päivikki
3. Garraway
4. Maryna
5. Khan&Bhatti

۱۳۸۹) نیز پرسشنامه ارسال شد. در کل برای ۵۵ نفر پرسشنامه ارسال شد که در نهایت از این تعداد، ۲۸ نفر به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند (۵۰/۹۰ درصد). نمونه مورد مطالعه در این تحقیق از نوع هدفمند خودساخته است که در آن تمام افراد واجد شرایط در گروه مورد مطالعه، نمونه نهایی را ساختند. دلیل استفاده از پست الکترونیک نیز سهولت پاسخگویی از طریق آن است. چون افراد مدنظر در شهرهای دور و نزدیک زندگی می‌کردند و امکان طرح پرسش و مصاحبه حضوری نبوده است. جهت تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید.

اطلاعات و داده‌ها

بر اساس نتایج حاصل از گردآوری و تحلیل داده‌ها مشخص شد که از تعداد کل پاسخگویان (۲۸ نفر)، ۱۵ نفر مرد (۵۳/۵۷ درصد) و ۱۳ نفر زن بودند (۴۶/۴۲) که از این تعداد ۱۰ نفر عضو هیأت علمی (۳۷/۷ درصد)، ۱۸ نفر (۶۴/۳ درصد) کتابدار بودند.

بر اساس مرور پیشینه و کسب نظر تنی چند از اساتید، در مجموع ۸ سؤال برای پاسخگویی به پرسش اول پژوهش (سؤالات ۱ تا ۸) و ۳۰ پرسش برای پاسخگویی به پرسش دوم پژوهش (سؤالات ۹ تا ۳۳) به صورت چند گزینه‌ای مطرح گردید. همچنین ۶ سؤال باز پاسخ نیز مطرح گردید.

جدول ۱. درصد فراوانی پرسش‌های مطرح شده درباره عملکرد انجمن

ردیف	پرسش	نظری ندارم	بسیار خوب	خوب	متوسط	ضعیف	بسیار ضعیف
۱	ارتباط با خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها	۱	۷/۱	۳۵/۷	۲۱/۴	۱۴/۲	۰
۲	ارتباط با شاخه‌های استانی خود	۰	۰	۷/۱	۲۱/۴	۵۰	۲۱/۴
۳	وبسایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی	۰	۰	۵۷/۱	۴۲/۸	۰	۰
۴	ارتباط با اساتید، دانشجویان و فعالان رشته	۰	۱۴/۲	۲۱/۴	۴۲/۸	۲۸/۵	۰
۵	ارتباط با مسئولین، مدیران دولتی و غیردولتی	۷/۱	۰	۱۴/۲	۲۸/۵	۱۴/۲	۲۱/۴
۶	ارتباط با کتابخانه‌ها و سازمان‌های مرتبط	۱۴/۲	۰	۲۸/۵	۳۵/۷	۱۴/۲	۷/۱
۷	تعامل با سایر رشته‌ها و حرفه‌ها	۰	۰	۰	۲۸/۵	۴۲/۸	۲۸/۵
۸	ارتباط و شناساندن مفاهیم و کارکردهای رشته به جامعه	۰	۰	۱۴/۲	۲۱/۴	۵۷/۱	۷/۱
۹	گسترش دانش حرفه‌ای (برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌ها)	۰	۴۲/۸	۲۸/۵	۱۴/۲	۷/۱	۷/۱
۱۰	کارآیی و اثر بخشی شاخه‌های استانی انجمن	۷/۱	۰	۵۰	۳۵/۷	۷/۱	۰
۱۱	امکانات، تسهیلات و حمایت‌های ارائه شده توسط انجمن به اعضای خود	۰	۰	۱۴/۲	۱۴/۲	۵۰	۲۱/۴

در توسعه کتابداری پاکستان از طریق انتشار مجلات علمی، برنامه‌های کارآموزی و میزبانی همایش‌ها ایفا کند.

با توجه به مقدمه و پیشینه، پرسش‌های اخص مطرح شده در این پژوهش عبارتند از:

۱- انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران تا چه حد در اطلاع‌رسانی، ارتباط و تعامل با افراد، سازمان‌ها و نهادها موفق عمل کرده است؟

۲- انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران تا چه حد در انجام وظایف خود موفق بوده است؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر، آمیخته یا ترکیبی است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته با دو رویکرد سؤالات بسته پاسخ و باز پاسخ (تشریحی) است که با استفاده از پست الکترونیکی برای کلیه افراد جامعه مورد مطالعه ارسال شد.

پرسشنامه بر اساس مؤلفه‌های موجود در مطالعات پیشین ساخته و پس از کسب نظر تنی چند از اساتید علم اطلاعات و دانش‌شناسی، نهایی شده است.

گروه مورد مطالعه، روسای فعلی، اعضای هیأت مدیره و مسئولین کمیته‌های مختلف انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و شاخه‌های یازده گانه استانی آن را دربر می‌گیرد. هم چنین برای اعضای هیأت مدیره دوره قبلی انجمن (۱۳۹۱-)

بررسی عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از دیدگاه اعضای هیأت مدیره و مسئولین آن ۸۱

۲۸/۵	۵۷/۱	۷/۱	۷/۱	۰	۰	کمک به حل مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته	۱۲
۷/۱	۴۲/۸	۲۱/۴	۲۸/۵	۰	۰	ارتقای منزلت، مقبولیت و پایگاه اجتماعی کتابداران	۱۳
۵۰	۳۵/۷	۷/۱	۷/۱	۰	۰	حفظ و ارتقای حقوق مادی کتابداران	۱۴
۷/۱	۵۰	۱۴/۲	۲۸/۵	۰	۰	خلق و پرورش ایده‌های جدید	۱۵
۷/۱	۲۱/۴	۵۰	۲۱/۴	۰	۰	ابراز وجود و اقبای درونی افراد	۱۶
۰	۵۳/۷	۲۳/۱	۲۳/۱	۰	۰	عضوگیری مفید و موثر از جامعه حرفه‌ای	۱۷
۰	۲۱/۴	۴۲/۸	۱۴/۲	۲۱/۴	۰	معرفی و تقدیر از پیشکسوتان رشته	۱۸
۷/۱	۴۲/۸	۱۴/۲	۲۱/۴	۱۴/۲	۰	معرفی و تقدیر از چهره‌های جوان و موفق رشته	۱۹
۷/۱	۷/۱	۴۲/۸	۲۱/۴	۱۴/۲	۷/۱	گسترش شاخه‌های استانی	۲۰
۷/۱	۲۱/۴	۳۵/۷	۲۸/۵	۷/۱	۰	ایجاد و گسترش و تعمیق دوستی بین اعضا	۲۱
۰	۲۸/۵	۴۲/۸	۱۴/۲	۱۴/۲	۰	ترغیب اعضا به انجام کارهای داوطلبانه	۲۲
۰	۱۴/۲	۵۰	۳۵/۷	۰	۰	تبیین مبانی نظری حرفه	۲۳
۰	۵۰	۷/۱	۳۵/۷	۷/۱	۰	تحقق آرمان‌های گروهی	۲۴
۰	۴۲/۸	۱۴/۲	۷/۱	۲۸/۵	۷/۱	گسترش اخلاق حرفه‌ای	۲۵
۰	۲۸/۵	۴۲/۸	۱۴/۲	۱۴/۲	۰	بهره‌مندی اعضا از تجارب یکدیگر	۲۶
۲۱/۴	۱۴/۲	۳۵/۷	۲۱/۴	۷/۱	۰	ارائه مشاوره به افراد و سازمان‌های مرتبط	۲۷
۱۴/۲	۲۸/۵	۲۸/۵	۲۱/۴	۱/۷	۰	ایجاد و هدایت پژوهش	۲۸
۰	۱۴/۲	۳۵/۷	۱۴/۲	۳۵/۷	۰	همخوانی کارگاه‌ها و همایش‌های برگزار شده با نیاز جامعه کتابداری	۲۹
۷/۱	۱۴/۲	۲۸/۵	۷/۱	۴۲/۸	۰	تدوین و اجرای برنامه راهبردی بلند مدت	۳۰
۱۴/۲	۱۴/۲	۵۰	۲۱/۴	۰	۰	ایجاد شیوه‌های انگیزشی و مزایای عضویت در انجمن	۳۱
۱۴/۲	۵۰	۲۱/۴	۷/۱	۰	۷/۱	درآمد زایی	۳۲
۱۴/۲	۴۲/۸	۲۱/۴	۱۴/۲	۷/۱	۰	رفع تمرکز گرایی از تهران و ارائه خدمات مناسب در شاخه‌های استانی	۳۳

در جدول ۲، اطلاعات بدست آمده در جدول ۱ به شرح ذیل خلاصه گردیده است:

جدول ۲. توزیع وضعیت مؤلفه‌های ذکر شده در پرسشنامه

گزینه	مؤلفه‌ها
بسیار خوب	برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌ها، همخوانی کارگاه‌ها و همایش‌های برگزار شده با نیاز جامعه کتابداری، تدوین و اجرای برنامه راهبردی بلند مدت
خوب	ارتباط با خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها، وبسایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی، کارآیی و اثر بخشی شاخه‌های استانی انجمن
متوسط	ارتباط با اساتید، دانشجویان و فعالان این رشته، ارتباط با مسئولین، مدیران دولتی و غیردولتی، ارتباط با کتابخانه‌ها و سازمان‌های مرتبط، ابراز وجود و اقبای درونی افراد، معرفی و تقدیر از پیشکسوتان رشته، گسترش شاخه‌های استانی، ایجاد و گسترش و تعمیق دوستی بین اعضا، ترغیب اعضا به انجام کارهای داوطلبانه، بهره‌مندی اعضا از تجارب یکدیگر، ارائه مشاوره به افراد و سازمان‌های مرتبط، ایجاد و هدایت پژوهش، همخوانی کارگاه‌ها و همایش‌های برگزار شده با نیاز جامعه کتابداری، ایجاد شیوه‌های انگیزشی و مزایای عضویت در انجمن
ضعیف	ارتباط با شاخه‌های استانی خود، تعامل با سایر رشته‌ها و حرفه‌ها، ارتباط و شناساندن مفاهیم و کارکردهای رشته به جامعه، امکانات، تسهیلات و حمایت‌های ارائه شده توسط انجمن به اعضای خود، کمک به حل مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته، ارتقای منزلت، مقبولیت و پایگاه اجتماعی کتابداران، خلق و پرورش ایده‌های جدید، عضوگیری مفید و موثر از جامعه، معرفی و تجلیل چهره‌های جوان و موفق رشته، تحقق آرمان‌های گروهی، گسترش اخلاق حرفه‌ای، ایجاد و هدایت پژوهش، درآمد زایی، رفع تمرکز گرایی از تهران و ارائه خدمات یکسان در کل شاخه‌ها
بسیار ضعیف	حفظ و ارتقای حقوق مادی کتابداران

در پاسخ به پرسش مطرح شده درباره دلایل عدم کتابداری، دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و کتابداران در انجمن، مشارکت و فعالیت کم اعضای هیأت علمی گروه‌های نظرات ذیل بیان گردیده است:

جدول ۳. دلایل عدم مشارکت و فعالیت کم اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری، دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و کتابداران در انجمن

مقوله مطرح شده	نمونه نظرات مطرح شده
عدم اعتماد به نفس	در قیاس با سایر انجمن‌ها و تشکل‌ها (پزشکان، پرستاران، مهندسان، کشاورزی و...) بی‌ارزش بودن یا کم ارزش بودن اعتبار کتابداران (حتی نزد خودمان) از عمده دلایل این امر می‌باشد.
کم تأثیر بودن در فعالیت‌های حرفه‌ای	بی تأثیر بودن یا با کمی اغماض کم تأثیری بر حوزه کتاب، کتابخوانی، نشر، مطالعه و سیاست‌گذاری در این امور نزد دولتمردان و سایر حوزه‌ها
به روز نبودن و کمبود دانش تخصصی	نداشتن دانش کافی برای احاطه بر موضوعات مبتلابه و نبود آموزش‌های لازم در مقاطع تحصیلی در بعضی اساتید و فارغ‌التحصیلان
عدم فایده مندی انجمن	فعالیت در انجمن را مفید ارزیابی نمی‌کنند و از نظرشان صرف وقت در این فعالیت‌ها بی‌نتیجه و بیهوده است!
ترجیح منافع شخصی و مادی	اولویت دادن به منافع شخصی و تمرکز بر کسب منافع مادی
عدم علاقه افراد به فعالیت در فعالیت‌های مدنی و گروهی	عدم روح مشارکت جمعی در بین ما مردم ایران که گرفتاری‌های شغلی و حرفه‌ای هم به آن اضافه شده؛ باعث شده افراد مشارکت کمتری داشته باشند.
عدم دریافت بازخورد	عدم دریافت بازخوردهای ملموس از انجمن
عدم تعلق خاطر اعضا به انجمن	عدم تعلق خاطر این افراد به انجمن
عدم ارائه برنامه توسط انجمن	عدم ارائه برنامه‌های انجمن به صورت شفاف
عدم برنامه‌ریزی مناسب برای جذب اعضا	عدم داشتن برنامه برای جلب مشارکت افراد
عدم وقت گذاشتن اعضای هیأت مدیره برای انجمن	افرادی عضو هیأت مدیره شده‌اند که وقت لازم برای انجام امور داوطلبانه انجمن را ندارند.

سیستمی، ضعف در اطلاع‌رسانی، عدم توانایی در درآمد زایی، عدم انتشار کتاب، ضعف مدیریتی، ضعف در پاسخ به پرسش اینکه چه پیشنهاداتی برای تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف انجمن دارید؛ نظرات ذیل ارائه شده است:

در پاسخ به پرسش مطرح شده درباره نقاط قوت و ضعف انجمن کتابداری ایران، جامعه مورد پژوهش، ادامه حیات، فعالیت افراد فعال و ایثارگر در انجمن، برگزاری دوره‌های آموزشی، تدوین برنامه راهبردی وبسایت انجمن، گسترش شاخه‌های استانی را از جمله موارد قوت و عدم ایفای نقشی فعال، وابسته بودن انجمن به افراد و عدم عملکرد

جدول ۴. پیشنهادات اعضای انجمن برای تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف انجمن

مقوله مطرح شده	نمونه نظرات مطرح شده
تسلط به ابزارهای روز	تا کتابدارانی مسلط بر دانش روز رایانه و کتاب و نشر پرورش نیابند و نسلی آگاه از اساتید برای این رشته به استخدام در نیابند؛ وضعیت بهتر نخواهد شد!
دوره‌های بازآموزی و خودآموزی	برای کتابداران حاضر نیز یا بازآموزی و خودآموزی شایسته است و یا بازتوانمندی و بر اساس تجربه و نمای جامعه چنین به نظر می‌رسد که هر که آگاه‌تر و تأثیرگذارتر موفق‌تر و پیروزتر
توجه به مسائل حرفه‌ای و صنفی	لازم است از پایین هرم وارد عمل شوند و کمی به مسائل حرفه‌ای و صنفی نیز بپردازند
لزوم قدرتمند بودن انجمن	اعضای انجمن باید حس کنند که انجمن قدرتمند است و نهادی نیست که قابل ترحم و ایثار است.
برنامه راهبردی و تعامل	پایاده‌سازی برنامه راهبردی و تعامل گسترده با شاخه‌ها، اعضای حرفه و خارج از حرفه
توجه به نیازها	توجه به نیازهای جامعه کتابداری

بررسی عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از دیدگاه اعضای هیأت مدیره و مسئولین آن ۸۳

همکاری با نهاد کتابخانه‌های عمومی	همکاری با نهاد کتابخانه‌های عمومی جهت برطرف ساختن نیازهای مشترک
پژوهش محوری	پژوهش محوری نمودن فعالیت‌های انجمن
داشتن امتیاز پژوهشی برای فعالیت اساتید در انجمن	با توجه به این که انجمن‌های علمی نقش عمده و حیاتی در ترویج روحیه آموزشی و پژوهشی در بین افراد یک حرفه دارد و با عنایت بر این که اکثر افراد اعضای انجمن‌ها و مخاطبان آنها دانشگاه‌ها و اساتید هستند طرحی از طرف انجمن تهیه و به وزارت علوم ارسال گردد و در آن در ترفیع و ارتقاء استادان به رتبه‌های بالاتر حتما سهمی به همکار و عضویت با انجمن‌های علمی باشد اگر اساتید ببینند که در صورت همکاری با انجمن‌ها می‌توانند از امتیازهای آن در ارتقاء استفاده کنند حتما مشارکت می‌کنند.
لزوم صرف وقت و انرژی اعضا	وقت و انرژی گذاشتن همه اعضا
نشست مشترک انجمن با شاخه‌های استانی	هر از گاهی مثلاً به‌طور فصلی و یا هر ۶ ماه میزگردی و یا جلسه‌ای در تهران و یا یکی از شهرهایی که شاخه استانی آن فعال می‌باشد برگزار شود برای گرد هم آمدن اعضای هیأت مدیره شاخه‌های مختلف و ارائه برنامه‌ها، به چالش کشیدن معضلات و ارائه راه کارهای لازم و استفاده از تجارب یکدیگر. بدین ترتیب شاخه‌های نوپا و بی‌تجربه هم انگیزه و روحیه بیشتر و بهتری برای فعالیت پیدا می‌کنند.

اساسنامه‌ای، ضعف برنامه و مبانی فکری، عدم نظارت و برنامه‌ریزی و تعامل با شاخه‌های استانی، عدم وقت گذاشتن اعضای هیأت مدیره و عدم پاسخگو بودن به مطالبات جامعه کتابداری از جمله موارد ضعف مطرح شده بود.

جامعه پژوهش همچنین فعالیت‌های جدید ذیل را برای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی پیشنهاد کردند:

جدول ۵. فعالیت‌های جدید پیشنهادی برای انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی

مقاله مطرح شده	نمونه نظرات مطرح شده
دوره‌های آموزشی	اجرای دوره‌های آموزشی و نیز بازآموزی امور مختلف رایانه، ارتباط با مراجعان، آشنایی با بانکها و پایگاه‌های اطلاعاتی
استفاده کتابخانه‌ها از فناوری‌های روز	سرویس دهی کتابخانه‌ها با شیوه‌های نوین استفاده از ایمیل، وایبر، پادکست، موبایل و...
آموزش شیوه برخورد با مراجعین	روانشناسی کار و چگونگی برخورد با مراجعان
برگزاری جشنواره	برگزاری جشنواره‌های سالانه با حضور کتابداران جهت تعمیق حس همدلی و تقدیر از کتابداران شایسته
حل مشکلات مالی و استخدامی	فعالیت و توجه و تمرکز بیشتر بر مسائل و مشکلات حرفه کتابداری در جامعه، مثل اشتغال، کارآفرینی، استخدام، حقوق و مزایای کتابداران در سازمان‌های مختلف و....
ارتباط با سایر سازمان‌های مرتبط	به جای جزیره‌ای عمل کردن، به فکر برقراری ارتباط با دانشگاه‌ها و سایر نهادهای مرتبط باشند.
ارزیابی کیفی کتابخانه‌ها	توجه و تمرکز بیشتر روی ارزیابی‌های کیفی توسط انجمن در باره کتابخانه‌ها مراکز آموزش کتابداری و مراکز پژوهشی
افزایش کیفیت خدمات	جستجو و ارائه راه‌حل‌های عملی برای افزایش کیفیت خدمات
ارتقاء سطح پژوهشی جامعه کتابداری	به ارتقای سطح پژوهشی جامعه کتابداری بپردازند.
ارتباط با شاخه‌های استانی	ارتباط بین انجمن و شاخه‌های استانی قوی‌تر باشد و جلسات مشترکی داشته باشند.
تهیه فیلم از برنامه‌های اجرا شده	تمامی شاخه‌ها جوری ملزم شوند تا از برنامه‌های اجرا شده فیلمی تهیه و به انجمن مرکز و شاخه‌ها نسخه‌ای را ارسال کنند.
توجه به نیازهای کتابداران	توجه بیشتر به نیازهای اساسی کتابداران و جلب مشارکت افراد
برگزاری کارگاه‌ها در شاخه‌های استانی	پیشنهاد می‌شود بعضی از کارگاه‌هایی که در تهران برگزار می‌شود در استان‌های دیگر هم با کمک شاخه‌های استانی برگزار شود.

در پاسخ به پرسش اینکه در انجمن شاخه خود با چه مشکلاتی دست به گریبان هستید، نبود همکاری و همدلی، سو استفاده از نام انجمن برای پیشبرد مقاصد شخصی، عدم حمایت مالی، عدم نظارت، مشارکت کم اعضا، بودجه و عدم حمایت از سوی کتابداران و سازمان‌ها از جمله پاسخ‌های مطرح شده به این پرسش بود.

جامعه پژوهش در پاسخ به پرسش اینکه به نظر شما چه فرصت‌هایی در اختیار انجمن است و چه تهدیدهایی آن را تهدید می‌کند، جامعه جوان کتابداری، فناوری، بهره‌مندی از اساتید و دانشجویان داوطلب را فرصت و عدم روحیه خودباوری، نداشتن روحیه کار جمعی، نداشتن برد تبلیغاتی در جامعه، به فراموشی سپرده شدن، عدم توانمندی در جذب کتابداران و عدم تعهد را از جمله تهدیدهای پیش رو دانستند.

بحث و نتیجه‌گیری

از میان عوامل موثر در ارزیابی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، گروه مورد مطالعه در این پژوهش، موارد برگزاری کارگاه‌ها و همایش‌ها، همخوانی کارگاه‌ها و همایش‌های برگزار شده با نیاز جامعه کتابداری، تدوین و اجرای برنامه راهبردی بلند مدت را بسیار خوب ارزیابی کرده‌اند. موارد: ارتباط با خبرگزاری‌ها و رسانه‌ها، وب‌سایت انجمن، کارآیی و اثر بخشی شاخه‌های استانی در حد خوب ارزیابی شده‌اند. در این بخش پیشنهاد می‌شود انجمن، ارتباط خود را محدود به تعامل با رسانه‌های تخصصی نظیر خبرگزاری لیزنا و گروه بحث کتابداری نکرده و از رسانه‌های عمومی نیز بهره گیرد. این امر در شناساندن کارکردهای حرفه و رشته به عموم مردم نقش مهمی دارد.

همچنین مواردی نظیر: ارتباط با اساتید، دانشجویان و فعالان این رشته، ارتباط با مسئولین، ارتباط با کتابخانه‌ها، ابراز وجود و اقتنای درونی افراد، معرفی و تقدیر از پیشکسوتان رشته، گسترش شاخه‌های استانی، و... در حد متوسط ارزیابی شده‌اند. انجمن می‌تواند با اندکی تلاش، موارد یاد شده را ارتقا داده و رضایت تعداد بیشتری از اعضا را جلب کند. شاخه‌های استانی در حد خوبی گسترش داده شده‌اند ولی ارتباط با

شاخه‌های استانی انجمن و رفع تمرکزگرایی از تهران و ارائه خدمات یکسان در کل شاخه‌ها در حد ضعیف ارزیابی شده است. این امر نشانگر تمرکز گرایی بیش از حد در تهران و عدم ارتباط، توجه نظارت بر شاخه‌های استانی توسط انجمن است. همچنین مواردی نظیر: تعامل با سایر رشته‌ها و حرفه‌ها و ارتباط و شناساندن مفاهیم و کارکردهای رشته به جامعه و ارتقای منزلت و پایگاه اجتماعی کتابداران در حد ضعیف ارزیابی شده‌اند. همان‌طور که ذکر شد با برقراری ارتباط سازنده با رسانه‌های جمعی می‌توان نقصان این بخش را برطرف کرد. یکی دیگر از موارد مهمی که ضعیف ارزیابی شده است، حل مشکل اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته است. به نظر می‌رسد انجمن باید دیدگاه صرفاً علمی خود را کنار گذاشته و در کنار فعالیت‌های علمی، به فعالیت‌های صنفی و دفاع از حق و حقوق کتابداران نیز پرداخته و یا این مهم را در اولویت بیشتری قرار دهد. بخش پژوهشی انجمن تحرک بیشتری را می‌طلبد و می‌تواند در مواردی نظیر: ارائه مشاوره به افراد و سازمان‌های مرتبط و ایجاد و هدایت پژوهشها نقش ایفا کرده و حتی از این طریق درآمدزایی نیز داشته باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود درآمدزایی و حفظ و ارتقای حقوق مادی کتابداران در حد ضعیف و بسیار ضعیف ارزیابی شده و با توجه به نظرات تشریحی، انجمن دارای مشکلات مادی است و نتوانسته از حقوق مادی کتابداران دفاع شایسته‌ای کند.

با توجه به جدول ۲ مشاهده می‌شود بیشتر نظرات مخاطبان درباره عملکرد انجمن در دو بخش متوسط و ضعیف می‌باشد. این امر به منزله یک هشدار برای انجمن است که اهتمام بیشتری در رفع نقاط ضعف داشته باشد در بخش نظرات تشریحی نیز مشکلاتی نظیر عدم اعتماد به نفس، عدم فایده‌مندی انجمن، عدم تعلق افراد به انجمن و عدم برنامه‌ریزی بیان شده است. از جمله پیشنهادها خوب مطرح شده می‌توان به: تسلط به ابزارهای روز، لزوم قدرتمند بودن انجمن، همکاری با نهادهای مختلف مرتبط، پژوهش محوری، داشتن امتیاز پژوهشی برای فعالیت اساتید در انجمن و صرف وقت و انرژی اعضا برای انجمن اشاره کرد. عمده مشکلات نیز نبود همکاری و همدلی، سو استفاده از نام انجمن

دانشجویان این رشته را درباره عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی مورد مطالعه و بررسی قرار داد.

منابع

- انجمن علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (on line) از: <http://www.ilisa.ir> تاریخ مشاهده: ۹۴/۳/۲۰
- پازوکی، فاطمه. (۱۳۹۳). چرا انجمن؟. نشریه الکترونیکی شناسه (on line) از: <http://shenasehmag.ir/index.php/2013-06-16-15-52-01> تاریخ مشاهده: ۹۴/۳/۲۰
- تیموری، کاوه. (۱۳۷۸). بررسی مشکلات انجمن‌های اولیا و مربیان مدارس و ارائه راهکارهای ممکن. پیوند، ۲۴۳، ۲۵۵-۲۴۷.
- رجبعلی بگلو، رضا. (۱۳۹۳). فرار از مسئولیت مشارکت اجتماعی یا ناامیدی از مزایای عضویت در انجمن؟: نگاهی به فراز و فرود مشارکت در فعالیتهای انجمن. نشریه الکترونیکی شناسه (on line) از: <http://shenasehmag.ir/index.php/2013-08-20-07-20-44> تاریخ مشاهده: ۹۴/۳/۲۰
- ریسمان‌باف، امیر. (۱۳۹۳). فرصتهای اجتماعی انجمن، کارآموزی، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. نشریه الکترونیکی شناسه (on line) از: <http://shenasehmag.ir/index.php/2013-08-20-07-18-24> تاریخ مشاهده: ۹۴/۳/۲۰
- زره ساز، محمد؛ پازوکی، فاطمه؛ آزادی، تانیا. (۱۳۸۸). ارزیابی جایگاه و عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران در فرایند آموزش غیررسمی کتابداران و اطلاع‌رسانان ساکن استان‌های تهران و خراسان. فصلنامه کتاب، ۸۰، ۹-۲۴.
- سوهانیان حقیقی، محمد؛ فتاحی، رحمت‌الله؛ آزاد، اسدالله. (۱۳۸۵). مطالعه و نظرسنجی درباره عملکرد و نقش انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. کتابداری و اطلاع‌رسانی. از http://aqlibrary.ir/Old/index.php?module=TWArticles&file=index&func=view_pubarticles&did=124&pid=10
- شجاعی، رضا؛ دهقان قهفرخی، امین؛ جوادیان صراف، نصراله. (۱۳۸۶). بررسی وضعیت موجود، چالش‌ها و موانع فراروی انجمن‌های ورزشی دانشجویی دانشگاه فردوسی مشهد. ارائه شده در پنجمین همایش علمی دانشجویی تربیت بدنی و علوم ورزشی (بابلسر)
- صابری، مریم؛ معرفت، رحمان. (۱۳۹۳). نگاهی به فرصت‌ها و چالش‌های انجمن‌های علمی به‌عنوان نیروی پیشران در پیشرفتهای دانشجویی. نشریه الکترونیکی شناسه (on line) از

برای پیشبرد مقاصد شخصی، عدم حمایت مالی، عدم نظارت، مشارکت کم اعضا، بودجه و عدم حمایت از سوی کتابداران و سازمان‌ها بیان شده که با پاسخ‌های دریافت شده از پرسشنامه چند گزینه‌ای نیز تطبیق دارد. مشکل به فراموشی سپرده شدن انجمن یکی دیگر از مشکلات جدی است. بسیاری از شاخه‌های استانی نمود و فعالیت خاصی ندارند و حتی این مشکل در انجمن تهران هم وجود دارد. به نظر می‌رسد برنامه نظام مندی برای خروج از این رکود وجود ندارد. در بخش اطلاع‌رسانی، عملکرد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی و برخی شاخه‌های استانی آن ضعیف و ناقص است. مثلاً در وبسایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی، از بین یازده شاخه استانی، تنها نام شش شاخه استانی (آذربایجان شرقی، خراسان، خوزستان، کرمان، گیلان و قم) آمده است که اطلاعات ارائه شده آنها هم یکدست نیست. برخی از شاخه‌های استانی در امر اطلاع‌رسانی دارای وبلاگ و وبسایت روزآمد (نظیر شاخه خراسان) هستند ولی اکثر شاخه‌ها در این زمینه مشکلات فراوانی دارند.

کارت عضویت انجمن مزایای خاصی برای دارندگان آن ایجاد نمی‌کند و به همین علت مشاهده می‌شود افرادی که مدت اعتبار کارت انجمن آنها سپری شده است؛ کمتر اقدام به پرداخت هزینه تمدید عضویت خود می‌کنند.

اعضای انجمن در زمینه تعامل با مخاطبان خود دارای مشکلات جدی هستند. بسیاری از کتابداران و دانشجویان اعضای هیأت مدیره شاخه استانی خود را نمی‌شناسند. برخی از اعضای هیأت مدیره، پاسخگوی درخواستها، تماس‌ها و ایمیل‌های جامعه حرفه‌ای کتابداری نیستند. در برخی از انجمن‌ها صرفاً انتخاباتی برگزار شده و انجمن برای مدت سه سال به خاموشی رفته و هیچ فعالیت خاصی ندارد. بسیاری از شاخه‌ها فقط در حد یک اسم هستند و هیچ نمود و فعالیت بیرونی ندارند.

از آنجا که تحقیق حاضر با رویکردی ترکیبی انجام یافته است، در بخش کیفی آن مؤلفه‌ها و عوامل متعددی شناسایی شده، که می‌تواند در سطوحی گسترده‌تر مورد بررسی بیشتر قرار گیرند. در مطالعات دیگر نیز می‌توان دیدگاه جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی یعنی اعضای هیأت علمی، کتابداران و

Garraway, John. (2006). Te Wero: the challenge to reposition a library association. *Library management*, 27 (1/2) , 77-82.

Karhula, Päivikki. (2006). A united voice: library associations' challenge for the future in Finland. *Library management*, 27 (1/2) , 101-107.

Kawooya, Dick. (2001). Management prospects and challenges of library associations in Africa: The case for Uganda library association and the library and information association of South Africa. Paper presented at the World Libraries.

Khan, Shakeel Ahmad, & Bhatti, Rubina. (2014). Professional Issues and Challenges Confronted by Pakistan Library Association in the Development of Librarianship in Pakistan. *Chinese Librarianship*, 37, 79-88.

Madden, Maryna Jean. (2008). Today's UK professional association library and information service: Challenges and best practice. *Aslib Proceedings*, 60 (6) , 556-569.

<http://shenasehmag.ir/index.php/2013-08-20-07-25-26>
تاریخ مشاهده: ۹۴/۳/۲۰

فتاحی، رحمت‌الله. (۱۳۸۹). ارتقای جایگاه انجمن، ارتقای جایگاه حرفه است. (سخن هفته) لیزنا (on line) دوشنبه ۱۳ اردیبهشت

۱۳۸۹. از <http://www.lisna.ir>

فتاحی، رحمت‌الله. (۱۳۹۳). من، یا ما؟ در مقابل هم، یا با هم؟ (سخن هفته) لیزنا (on line). دوشنبه ۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۳. از

<http://www.lisna.ir> تاریخ مشاهده: ۹۴/۳/۲۰

منصوریان، یزدان. (۱۳۹۰). سهم انجمن‌های علمی در ساخت سرمایه‌های اجتماعی (پاورپوینت) ارائه شده در: نخستین مجمع عمومی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، شاخه گیلان. خرداد ۱۳۹۰.

وفا نواد، یوسف. (۱۳۸۲). ارزیابی عوامل موثر بر ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی اداره آموزش و پرورش شهرستان بندر لنگه در سال ۱۳۸۲. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.